

HÖGSKOLAN
I GÄVLE

AKADEMIN FÖR UTBILDNING OCH EKONOMI
Avdelningen för kultur-, religions- och utbildningsvetenskap

Kristendomens och kyrkans roll förr och nu i en liten mellansvensk by.

Maria Amlén
Religionsvetenskap C, uppsats 15 hp
Avdelningen för kultur-, religions-
och utbildningsvetenskap.
Högskolan i Gävle
Vårterminen 2012

Handledare: Per-Olof Åkerdahl
Examinator: Olov Dahlin

Innehåll

1. Inledning	4
1.1 Bakgrund	4
1.2 Syfte och frågeställningar	4
1.3 Material och metod	5
1.4 Disposition	7
2. Kristendomen i Sverige	7
3. Kyrkans roll	10
4. Samhället eleverna lever i	11
5. Kyrkans roll i elevernas samhälle	12
6. Att klargöra årskurs-8-elevers syn på religion, ritual och tradition	14
7. Slutledning undersökning	28
8. Samband text och undersökning	28
9. Käll- och litteraturförteckning	31
Bilaga enkätundersökning	32

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Kyrkans roll i Sverige har förändrats mycket från att Sverige började kristnas på ca 800 talet fram till idag. Den har gått igenom en strävande början tills att den först fick fart på 1000-1100 talet. Men det var först 1593 som Sverige blev protestantiskt och kyrkan blev så som den till viss del är idag. Kyrkans roll i människornas liv har också förändrats mycket genom århundradena, förr hade den mycket makt och inflytande men idag har den en tillvaro i skymundan i människornas liv. Vi har vad man kan kalla rester av kristendomen kvar i vårt samhälle, det vill säga, vi har en kristen almanacka och vi följer kristna traditioner. Religionen har olika roller i människornas liv och den kopplas ofta samman med människornas syn på tradition och ritual. Kyrkans roll i en liten by i Mellansverige är lite annorlunda. Denna by är mycket traditionsbunden, men hur kommer det att bli i framtiden, det är det som den här uppsatsen kommer att ta reda på.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att klargöra årskurs-8-elevs tankar om religion, ritual och tradition, med tanke på religionens historiska betydelse och dess betydelse nu i en liten by.

Målet för denna uppsats är uppdelat i två delar. Den första delen handlar om att förstå kyrkans roll på ett historiskt sätt samt kyrkans roll i en liten by. Nästa del handlar om att klargöra årskurs-8-elevs tankar om religion, ritual och tradition samt att försöka förstå vilken roll kyrkan kommer att ha i deras liv i framtiden.

Frågeställningarna jag arbetat med är:

- hur blev Sverige evangeliskt/lutherskt?
- vilken roll har kyrkan haft ur ett historiskt perspektiv?
- vilken roll har kyrkan haft i den undersökta byns historia och vilken roll har den nu?

- hur ser livet ut i byn och hur ser livet ut för dessa årskurs-8-elever?
- vilka tankar har byns årskurs-8-elever om religion, ritual och tradition?
- vilken roll kan kyrkan komma att ha i deras liv i framtiden?

1.3 Material och metod

Första delen är en historisk återblick om vilken roll kristendomen har haft i Sverige och att försöka förstå vilket liv eleverna lever samt att försöka förstå kyrkans roll i denna mellansvenska by. Materialet som jag har använt är främst följande litteratur, Håkan Arlebrand och Kerstin Wallins bok, *Kristen tro idag*, Stieg Eklund och Tore Littmarcks bok, *Har kyrkan en framtid?*, Peder Thaléns bok *Ateismens Fall* och Christer Sturmarks bok *Tro och Vetande*.

Håkan Arlebrand och Kerstin Wallin, skrev en tydlig och informativ bok som ger en bra bild om Sveriges teologiska historia fram till att Sverige blev evangeliskt/lutherskt. Denna bok används oftast på gymnasier som ett komplement till den primära litteraturen. Håkan Arlebrand arbetar som gymnasielärare i Historia och Religion och Kerstin Wallin är journalist.

Stig Eklund är pensionerad universitetslektor vid Uppsala universitet och präst i Svenska kyrkan. Han är också lärare för blivande präster. Tore Littmarck Prost är pensionerad präst inom Svenska Kyrkan och sekreterare i KFUMs Riksförbund och Världsförbund och har tidigare varit ledamot i Svenska kyrkans Liturgiska nämnd och Svenska Ekumeniska nämnden. Han är även psalm- och visförfattare. Dessa två författare diskuterar de olika momenten inom kyrkan och församlingen. De diskuterar också teologiska och vardagliga problem och påvisar vad som behövs för att kyrkan skall ha en framtid. Stieg Eklund och Tore Littmarck ger en bra inblick i kyrkans utveckling och kyrkans roll i framtiden.

Peder Thalén som är teologie doktor och universitetslektor i religionsvetenskap och skriver om många utmanande frågor för kyrkan, vilket ger en bra referensram för min uppsats.

Christer Sturmark som skrev boken *Tro och Vetande* har en fil.kand. i datavetenskap och är en välkänd debattör och skriver om kyrkan ofta ur ett humanistiskt perspektiv och tar där upp många frågeställningar om kyrkan och dess roll.

Förutom dessa böcker har också en artikel ur *Kyrkans Tidning* använts för att se hur den aktuella kyrkans roll är.

Andra delen av uppsatsen är en presentation av en enkätundersökning som jag har gjort bland 35 elever. Metoden som jag har använt är en enkätundersökning på 2 olika klasser i årskurs 8 där totalt 35 elever hade möjlighet att svara. Precis som Idar Magne Holme och Bernt Krohn Solvang skriver så ”när det gäller enkäter så är vi beroende av mottagarens välvilja för att få in resultat” (Holme, Solvang 1991: 173). Mottagarna i denna enkätundersökning är mina egna elever som jag undervisar i de fyra SO-ämnena. De var inne i en period av religionsstudier, vilket var passande, eftersom eleverna då är vana att fundera över denna typ av frågeställningar. Jag informerade eleverna om att deltagandet i enkäten och svaren inte kommer att påverka betygen. Jag bad dem att ta det på allvar för att hjälpa mig i mina studier på samma sätt som jag hjälper dem i deras studier. De blev också informerade om att deras svar i min uppsats kommer att vara helt anonyma.

Hela tiden när frågeformuläret utformas skall man tänka på det som Idar Magne Holme och Bernt Krohn Solvang skriver, att ”i en undersökning vill vi belysa och eventuellt finna svar på de frågor och problem vi har formulerat” (Holme, Solvang 1991: 16). Detta tänkte jag på när jag formulerade frågorna.

Frågeformuläret som utformades prövades sedan i en form av en mindre pilotstudie på kollegor som undervisar i svenska för den språkliga formuleringen och för andra SO-lärare för det ämnesmässiga innehållet. Detta gjordes för att formuläret skulle bli så enkelt och lättförstått som möjligt. Så som Holme och Solvang skriver valde jag att inte ha ett för stort frågeformulär eftersom det då kan bli ett stort bortfall då eleverna kan tappa motivationen att svara på frågorna (Holme, Solvang 1991: 174). Holme och Solvang föreslår tre delar på en frågeställning, ”frågeställningen ska vara spännande, fruktbar och enkel” (Holme, Solvang 1991: 37), vilket jag har haft i åtanke när jag gjorde mitt frågeformulär. Frågorna som jag ställde hade fasta svarsalternativ. Holme och Solvang skriver om frågeformulärets utformning att man gör det så att ”vi på ett enkelt sätt kan överföra informationen till dator” (Holme,

Solvang 1991: 22). Detta är ju för att målet med ett forskningsarbete som detta är att man vill förmedla ett resultat av sin undersökning och granskning (Holme, Solvang 1991: 144). Endast den sista frågan lämnades öppen, där eleverna kunde skriva vad de ville.

Resultatet av enkäten redovisades sedan i procent, men främst i grafer i form av ett stapeldiagram, eftersom ”Syftet med en grafisk presentation av informationen är att få en förenklad och översiktlig bild av en fördelning” (Holme, Solvang 1991: 229). Förutom att enkäten redovisades med stapeldiagram, så tolkade jag också svaren och precis som Holme och Solvang skriver så är tolkningen av informationen en viktig del i forskningsprocessen (Holme, Solvang 1991: 290). Eftersom detta är viktigt så jag lade stor vikt på att jämföra och analysera deras svar, denna analys har jag redovisat i min egen tolkning efter varje diagram.

1.4 Disposition

Kristendomen och kyrkans roll i Sverige har förändrats mycket genom tiderna, från att Sverige blev ett protestantiskt land 1593 fram till idag 2012. Kristendomen och religionen har haft stor makt och betydelse över Sverige och svenskarna. Idag 2012 har svenskarnas tro och deras sätt att utöva sin tro förändrats.

Denna uppsats är uppdelad i två delar. Den första delen skall diskutera kristendomens historia och kyrkans roll i Sverige. Nästa del är en undersökning som är gjord på 35 elever i årskurs 8 i en liten byskola i Mellansverige. Men innan jag går in på undersökningen är det viktigt att försöka förstå hur samhället ser ut i denna by. När man ser på samhället måste man också se vilken typ av elever det är som har svarat på denna undersökning, hur de är som personer och hur de påverkas av yttre influenser och familjen.

Uppsatsen avslutas med att binda samman dessa delar för att förklara kristendomens och kyrkans roll som den har haft i Sverige och den roll som den kommer att ha i framtiden. För att försöka förstå framtiden måste man först se bakåt för att ta reda på vilken roll kristendomen och kyrkan har haft i Sverige.

2. Kristendomen i Sverige

Sveriges religiösa tro och svenskarnas sätt att tänka om religion och religionens betydelse och dess roll har förändrats över tiden. Håkan Arlebrand och Kerstin Wallin skriver: ”Långt in på 1900-talet hette det att Sverige var ett kristet land” (Arlebrand, Wallin 2004: 9). Självklart var det ju så att inte alla var troende kristna, men ändå är påståendet till viss del sant. Det var också så att kristendomen länge var den enda rådande religionen i Sverige och den hade en självklar inverkan på hur människorna levde sina vardagliga liv. Idag har kristendomen förlorat i betydelse, men har fortfarande en roll i samhället och så kommer det ju förmodligen alltid att vara med tanke på att den har funnits i mer än 2000 år. Kristendomen märks i det svenska samhället på flera sätt, de flesta högtiderna baseras på kristendomen. Många av namnen i almanackan har också en kristen och/eller en religiös bakgrund (Arlebrand, Wallin 2004: 9). Men hur länge har då Sverige varit ett kristet land?

Exakt hur det gick till när Sverige blev kristet vet inte forskarna. Håkan Arlebrand och Kerstin Wallin skriver att det antagligen hände när svenskarna kom i kontakt med kristendomen när de besökte Sydeuropa, vissa bevis får man från de kors som finns på en del runstenar samt att många av de som kom tillbaka till Sverige från resor var kristna (Arlebrand, Wallin 2004: 10).

Den första kristna församlingen grundades i Birka av munken Ansgar mellan åren 829-830 och på grund av detta så har man tidigare ansett att det var han som kristnade Sverige, men numera anser man att Sverige kristnades flera hundra år senare. Svenskarna kom under sina vikingafärder både västerut och österut på 800-talet i kontakt med kristendomen och tog med sig kristendomen hem till Sverige, denna kallades vikingakristendomen (Tergel 1973: 181). Men både Ansgarmissionen och denna vikingakristendom höll inte i sig någon längre tid. Senare forskning visar att det var först långt senare som kristna missionärer kom och kristnade den svenska befolkningen, men exakt när det var vet man inte (Arlebrand, Wallin 2004: 10). Större delen av Sverige blev kristet omkring 1000-1100 och med det så blev Sverige en del av kristendomen och dess stora internationella gemenskap som fanns i Europa. Sverige blev en del av den katolska kyrkan och påverkat av katolicismen (Arlebrand, Wallin 2004: 10). Men förändringar var på gång.

I slutet av medeltiden kom den tyska munken Martin Luther och reformerade kyrkan och det skedde även i Sverige. Med hjälp av Gustav Vasa och sedan framförallt av Olaus Petri lyckades man bryta Sveriges relation med den katolska kyrkans Rom år 1524. Olaus Petri och Gustav Vasa lyckades till slut med att göra Sverige protestantiskt och år 1593 vid ett möte i

Uppsala blev kyrkan i Sverige formellt evangelisk-luthersk. Man gick till och med så långt att man utfärdade ett straff för den som spred den forna katolska läran, och straffet var döden (Högberg, Sundqvist 2004: 60). Eftersom katolicismen hade varit stark i Sverige så tog det flera generationer innan Sverige blev protestantiskt (Arlebrand, Wallin 2004: 11-12). På 1600-talet var Sverige en stormakt runt östersjön och de som styrde använde kyrkan som ”ett redskap för att utöva sin makt. Kyrkan fick därför i uppgift att fostra människor och kontrollera att de levde efter den sanna läran” (Arlebrand, Wallin 2004: 12). Då handlade tron om att man lojalt följde de traditioner som både makthavarna och vanligt folk hade, istället för att man som privatperson gjorde ett val (Arlebrand, Wallin 2004: 12). Med detta så blev religionen ett tvång istället för ett val. När den enväldige Karl XI styrde så blev det ”en medborgerlig plikt för alla som bodde i Sverige att uppfostra sina barn i den luthersk-evangeliska tron” (Högberg, Sundqvist 2004: 60). Detta bestämdes sedan i kyrkolagen 1686, men denna makt från kyrkan var på väg att ändras.

I slutet av 1700-talet började kyrkans makt att förändras i och med upplysningstidens religionskritik och idéer om den enskilda människans rättigheter (Arlebrand, Wallin 2004: 12). I slutet av 1800-talet började industrialiseringen av Sverige vilket ledde till många förändringar; kyrkans makt minskade och man stiftade nya lagar som gav människan ökad religionsfrihet. ”Tvånget att regelbundet besöka kyrkans gudstjänster avskaffades” (Arlebrand, Wallin 2004: 12). På den här tiden förändrades samhället och det gick fort, förändringen var från ett jordbrukssamhälle till ett industrisamhälle. Nya tätorter bildades och då hamnade kyrkan utanför, vilket är vanligt än idag. Detta ledde till att många slutade att besöka kyrkan regelbundet och vissa förlorade sin kristna tro. Andra valde att gå över till en frikyrka. 1860 stiftade riksdagen en lag som gjorde det möjligt för medborgarna att lämna svenska kyrkan för att gå över till någon av frikyrkorna. Det här ledde till att kristendomens inflytande på det svenska samhället minskade under 1900-talet och det hade ju pågått sedan 1700-talet i och med upplysningstiden. Att kristendomen minskade sitt inflytande märktes på att antalet besökare på gudstjänsterna minskade och antalet medlemmar i frikyrkorna blev färre (Arlebrand, Wallin 2004: 14). 1951 kom en lag som gav svensken full religionsfrihet. 2001 beslutade riksdagen att Svenska kyrkan skulle skiljas från staten den 1 januari 2000. När Sverige blev luthersk-evangelisk 1593 blev kungen den högste ledaren för både kyrka och stat. ”Den svenska statskyrkan som då skapades upphör år 2000 då svenska kyrkan skiljs från staten” (Hermansson, Tidman 1999: 77). Men ändå så har representanter från politiska partier mycket stort inflytande över kyrkan (Arlebrand, Wallin 2004: 14). De sista årtiondena under

1900-talet har Sverige haft stor invandring vilket har förändrat Sverige men också kristendomen.

En stor anledning till att Sverige har förändrats är demokratiseringen, det har lett till att kyrkan har blivit en privat angelägenhet. ”Idag är det minoritet på tio till femton procent av invånarna i Sverige som bekänner sig som kristna” (Arlebrand, Wallin 2004: 15). Men kyrkan har ändå en roll i människornas liv.

3. Kyrkans roll

Kyrkans roll i Sverige har förändrats mycket från den tid då Sverige började bli kristet på 1000-talet fram till idag. Sverige har gått från år 1310 när en man blev dömd till att bli bränd på bål när denne inte trodde på att brödet och vinet under nattvarden förvandlas till Kristi kropp och blod (Berg, Husén Skrutkowska: 1991: 360). Till kyrkans roll idag skriver Peder Thalén följande om att kyrkans inflytande på samhället har ”kraftigt försvagats och knappast någon bryr sig längre om ifall man döper sina barn eller om man gifter sig i kyrkan” (Thalén 2007: 12-13). Vi lever friare idag, ”inga kristna konventioner längre utsätter oss för något inre eller yttre tvång” (Thalén 2007: 13). Detta kan ju också leda människan bort från kyrkan. Christer Sturmark skriver följande om att den svenska kyrkan, ”är så otydlig och liberal, att ingen bryr sig om den längre” (Sturmark 2006: 33). Det kan vara sant att den svenska kyrkan har blivit så fri att den har tappat greppet om människors tro. Men det innebär ju bara att den fria viljan ökar och det finns många personer som följer den svenska kyrkan och dess tro. Den svenska kyrkan har fortfarande väldigt många medlemmar.

Att Sverige idag har så många medlemmar i svenska kyrkan ”beror delvis på ett äldre system för medlemskap” (Hermansson, Tidman 1999: 77). Förr så blev alla nyfödda barn automatiskt medlemmar i svenska kyrkan om ens föräldrar var det. Men idag krävs det ”en aktiv handling för att ett barn eller en vuxen skall bli medlem i Svenska kyrkan. Dopet är vägen in i kyrkan” (Hermansson, Tidman 1999: 77). Man kan döpas både som barn och som vuxen. Detta kan vara en orsak till att Svenska kyrkan har många medlemmar, 80 % av befolkningen, men ändå är det bara 10 % som går på gudstjänsterna (Arlebrand, Wallin 2004: 15). De som går på gudstjänsterna har också en hög medelålder. Arlebrand, Wallin fortsätter med att skriva att

”73 % av kyrkans medlemmar som var under 60 år kände ingen, liten eller ganska liten tillhörighet med svenska kyrkan (Arlebrand, Wallin 2004: 34). Antalet konfirmander har också minskat, 2004 var det färre än 40 % av tonåringarna som konfirmerades i svenska kyrkan. För tio år sedan var det 55 % och 1982 var det 70 % (Arlebrand, Wallin 2004: 34). Antalet dop har också minskat. Men fortfarande har den svenska kyrkan en roll i människornas liv, framförallt i ”form av ritualer vid avgörande tillfällen i livet eller vid årets stora högtider... dop, giftermål, eller begravning” (Arlebrand, Wallin 2004: 35). Även om kyrkans roll har förändrats så finns det en del positiv statistik. Antalet dop ökat liksom antalet deltagare i nattvardsgudstjänster, vidare har minskningen av antalet gudstjänstbesökare planat ut efter år 2000 (Arlebrand, Wallin 2004: 35). Om vad den organiserade religionens nedgång innebär skriver Peder Thalén följande, ”att religionen kommer att ta en ny form i framtiden” (Thalén 2007: 8). Kyrkans roll i det svenska samhället har minskat, vilket gör att kyrkan måste förändras och det har den också gjort.

Denna förändring har pågått sedan början på 1900-talet, förutom att kyrkan har gudstjänster, dop, begravningar och bröllop så finns det många andra saker som händer i svenska kyrkan. Det finns barngrupper och förskolor i kyrklig regi, kyrkans ungdomsklubb samt en variation på aktiviteter i församlingshemmet. Dessa är till exempel bibelstudiegrupp, syförening, studiecirkel, men man har också scouting, vildmarksutflykter och kanotpaddling. I många av dessa lägger man in kristna inslag som bön och sång (Berg, Husén, Skrutkowski 1982: 198-199). Den största verksamheten inom svenska kyrkan är inriktad på musik. I svenska kyrkans församlingar träffas tusentals körsångare regelbundet för att öva och kyrkan har många välutbildade kyrkomusiker som leder den verksamheten. Svenska kyrkan är landets största arrangör av konserter (Hermansson, Tidman 1999: 78).

Samtidigt har också den svenska kyrkan fått en ny roll i form av krishantering ”idag är det vanligt att kyrkan ställer upp med krishantering när allvarliga olyckor eller andra tragedier inträffar” (Arlebrand, Wallin 2004: 35). En annan stor verksamhet inom svenska kyrkan är dess diakoniverksamhet som hjälper människor som är i en utsatt situation. En annan del som svenska kyrkan har är missionen och en viktig uppgift där är att hålla kontakt med svenska kyrkan i andra länder (Hermansson, Tidman 1999: 79). I dagens Sverige när fler och fler personer behöver ekonomisk hjälp på grund av att socialförsäkringssystemet har urholkats delar svenska kyrkan ut allt mer ekonomiskt bistånd (Sohlberg, 4 Kyrkans Tidning 2012). Detta innebär att kyrkans roll har förändrats för att passa folket och tillgodose deras behov.

Nästa del som uppsatsen kommer att redovisa en enkätundersökning som är gjord bland elever i årskurs 8, på en liten byskola. Innan undersökningen börjar skall jag gå in på ett kortare avsnitt om samhället dessa elever lever i och kyrkans roll i detta samhälle för att försöka förstå dem och deras svar.

4. Samhället eleverna lever i

Denna undersökning är gjord på en högstadieskola som är en byskola, antalet elever på hela högstadiet är 150 stycken och antalet elever på skolan eftersom det är en F-9 skola är 349. Samhället som är en förort ligger 15 kilometer från kommunens centrala delar består av totalt 1126 personer. Kommunen har en befolkning som består av 26193 personer. Befolkningen i denna förort och i denna kommun har sjunkit de senaste 50 åren.

Sysselsättningen i kommunen domineras av vård och omsorg då över en fjärdedel av alla arbetande jobbar inom den sektorn. Andra stora näringsgrenar är industri i olika former samt handel och kommunikation. De flesta av eleverna på denna skola är mycket intresserade av djur och natur. De som vill ha en egen häst har en egen häst som de tar hand om själva. De flesta av eleverna bor i hus och har då en egen häst hemma på tomten i en hästgård. Många elevers familj har också skog och mark, eller åkrar som eleverna hjälper till med. Många av eleverna är intresserade av djur och natur, de deltar i jakt och fiskar. Flera av eleverna har föräldrar eller far- eller morföräldrar som har eget lantbruk som det är planerat att eleverna kommer att ta över. På detta sätt bor eleverna i generationsboende när barnen tar över sina föräldrars hus. Många av dessa elever läser också sina gymnasieprogram med inriktning mot djur och natur eller lantbruk.

Många elever har en egen snöskoter, egen cross, fyrhjuling och flera av eleverna på högstadiet har också egna bilar som de mekar med hemma. Motorintresset och intresset för större maskiner är också mycket stort då det är vanligt att man har egna traktorer hemma som de använder till att arbeta med. Till följd av detta intresse så är fordonsprogrammet och industriprogrammet också stora gymnasieprogram.

Ett vanligt karriärsval är att man arbetar med liknande jobb som ens föräldrar jobbar med. Få av dessa elever läser vidare på ett akademiskt program efter gymnasiet, men detta börjar

förändras. Mentaliteten har varit och är fortfarande till viss del, ”att det som inte går att göra med en traktor är meningslöst”, varvid man till viss del kan förstå vissa elevers bristande intresse för skolan. När eleverna slutar skoldagen sent så handlar deras missnöje om att de då kommer att komma hem för sent för att kunna köra med röjsågen i skogen, vilket är en vanlig sysselsättning för flera av eleverna. Förutom dessa intressen så är många av eleverna engagerade i någon typ av sport på fritiden. Så ser livet ut för eleverna i denna byskola.

5. Kyrkans roll i elevernas samhälle

Kyrkans roll i samhället som eleverna lever i har också förändrats med tiden, från att ha varit som i alla andra städer en mittpunkt i människornas liv till en tillvaro i skymundan. Idag i detta samhälle är kyrkan fortfarande en viss central punkt, det är en begivenhet, när det händer något i byn så händer det i kyrkan och då går man dit. När det gäller anhängare till en religion så är det ofta så att man överför detta till sina barn (Eklund, Littmarck 2003: 21). Så är det också i detta samhälle, eleverna har i undersökningen svarat att de går till kyrkan med deras föräldrar.

Kyrkans roll i detta samhälle är att den är mycket traditionsbunden för folket, vilket också kommer att visas i undersökningen som jag har gjort med eleverna. Konfirmationen är viktig för många personer, kyrkan är viktig vid högtider i livet så som dop, konfirmation, bröllop och begravning. Om det är en begravning i byn går många ofta i de äldre generationerna dit, inte kanske för att man känner personen som har gått bort, utan för att man känner de anhöriga, eller också för att det serveras kaffe efteråt. Begravningsplatsen är också viktig, att man har en gravsten att gå till för att visa sin respekt för den döda. Denna gravsten sköter man om näst intill pedantiskt och vid allhelgona går man dit med familjen och tänder ljus.

Generellt i Sverige är det att de som bor på landsbygden har en närmare relation till kyrkan än de som bor i städerna (Gustafsson 2003: 66). Trots att folk på landsbygden har en närmare relation till kyrkan och fler personer som går till kyrkan än i städerna, så fylls inte kyrkan av gudstjänstdeltagare längre utan den fylls vid, julottan, allhelgonahelgen, konfirmation och vid skolavslutningen. Men fortfarande är det så att man i denna landsbygd går mer till kyrkan än vid en stadskyrka. En stor andel som numera besöker kyrkan i detta samhälle är de nyanlända svenskarna, som fortfarande har en stark gudstro. Från att ha förklarat samhället som eleverna

lever i och kyrkans roll som den har i samhället skall uppsatsen nu gå in på enkät undersökningen bland eleverna.

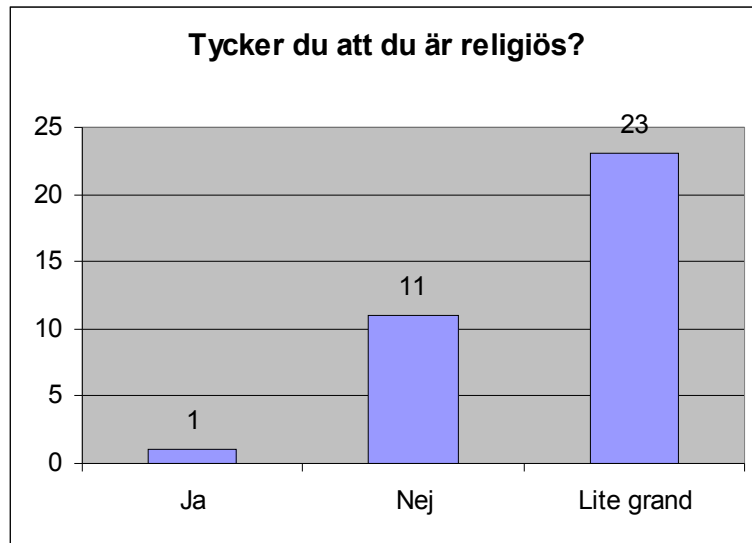
Antalet elever som har deltagit i undersökningen är 35 stycken, totalt är det 49 elever som är inskrivna i årskurs 8. De övriga eleverna hade olika former av hinder för att delta i undersökningen.

6. Att klargöra årskurs-8-elevs syn på religion, ritual och tradition

En elev i årskurs 8 har gått igenom 14 år i livet, och 8 års skolgång med 229 timmar av religionsundervisning. De är i en väldigt svår och jobbig fas i livet där de skall försöka hitta sig själva, hitta sin egen roll i samhället, de skall försöka bryta sig fri från föräldrarna och skapa sig en egen identitet. De är i en fas där de är nyfikna, de har mycket funderingar och många olika intressen samtidigt som de försöker bryta sig ifrån det trygga som de har så försöker de skapa en ny trygghet. De skall skapa sig ett eget liv, frågan är då: Vad skall finnas i deras liv? Skall religion få någon plats i detta egna liv? Svaret på denna fråga beror på om den har haft någon roll tidigare. Skall de skapa nya traditioner i sina egna liv och vilka ritualer skall de utföra. Med hjälp av en enkätundersökning kommer denna uppsats att besvara frågan om vad 35 elever i årskurs åtta på en byskola i Mellansverige tycker om religion, ritual och tradition. Alla dessa elever har kristendomen som religion. Detta är en bra ålder att undersöka, då dessa elever är i ett skede då de har eller snart kommer att genomgå konfirmationsundervisning och konfirmation, vilket är en del i att skapa en relation till kyrkan.

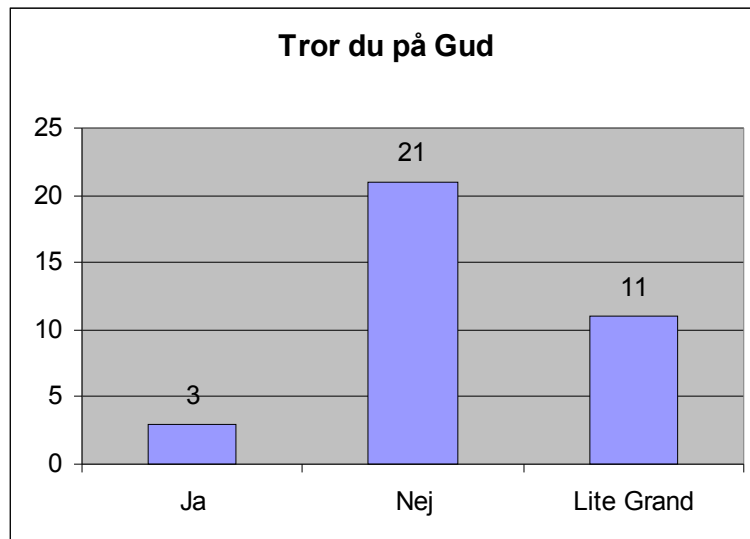
Elevernas tankar om sin tro på Gud och skapandet av världen

Första frågan som eleverna fick var: Tycker du att du är religiös?

Denna första fråga är intressant, av 35 elever är det bara 1 elev som anser sig vara religiös. Denna elevs svar kommer att avvika en del genom hela frågeformuläret, på grund av dess tro.

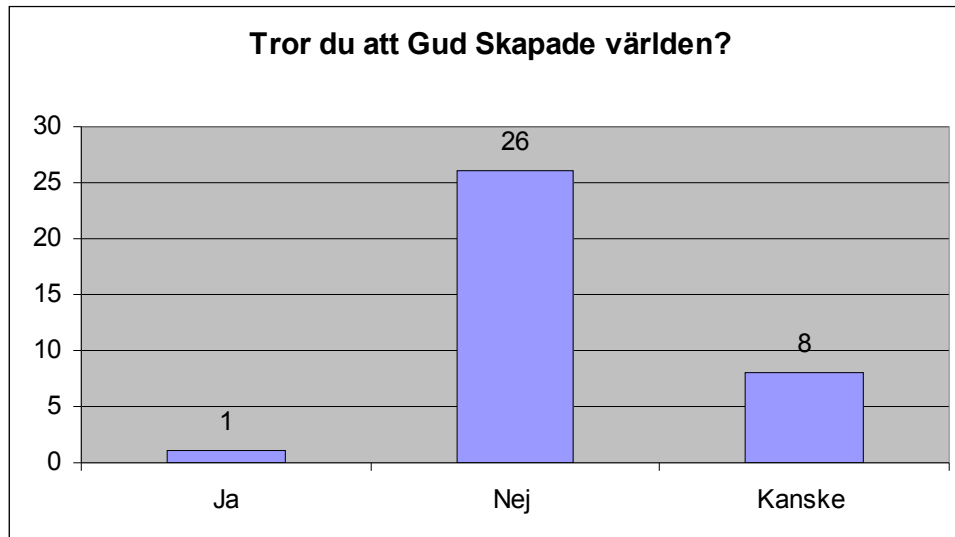
Följande fråga var: Tror du på Gud? Med tanke på föregående fråga skulle jag anse att bara en elev skulle svara att de tror på Gud. Men här förvånar elevernas svar.

Här har 3 elever svarat att de tror på Gud, men bara 1 elev har svarat att den är religiös. Då kan man fundera hur dessa 2 andra elever tror, med tanke på att de tror på Gud, men de anser sig inte vara religiösa. Det kan innebära att de tror på att Gud existerar, men kanske inte att de

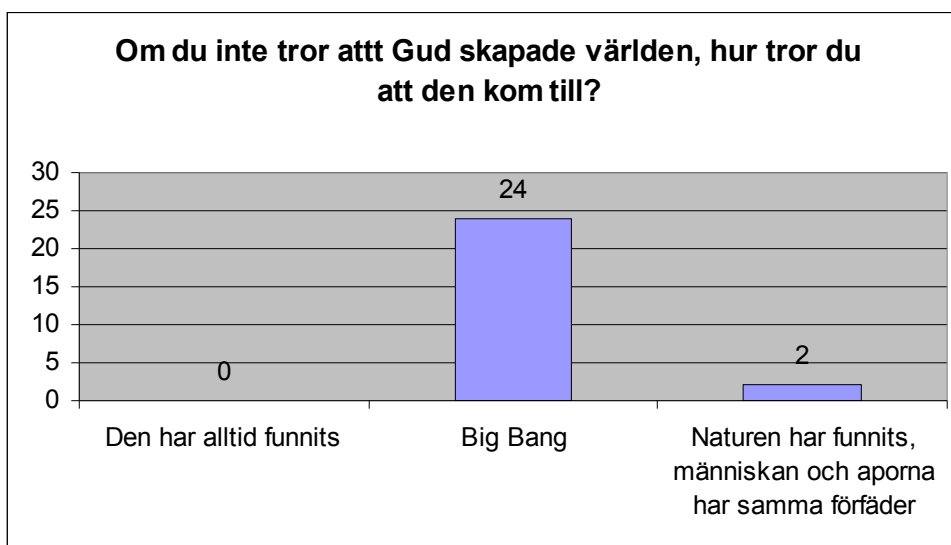
är troende i det avseendet att Gud kan hjälpa dem. Men ändå tror de på att Gud existerar och har gjort något för livet här på jorden. En annan del som är intressant är att det är lika många elever, 11, som inte tycker sig vara religiösa, men ändå är det 11 elever som tror lite grand på Gud. Sen är det ju också ett liknande antal elever som inte anser sig vara religiösa som det är elever som inte tror på Gud, vilket ju verkar logiskt.

Nästa fråga som eleverna fick var en fråga om hur världen skapades. Eleverna har fått undervisning både om asagudar, evolutionsteorin med Darwin, om Big Bang, samt om att Gud har skapat världen. Nu ville jag veta hur de tror att världen skapades. Frågan var, Tror du att Gud skapade världen?

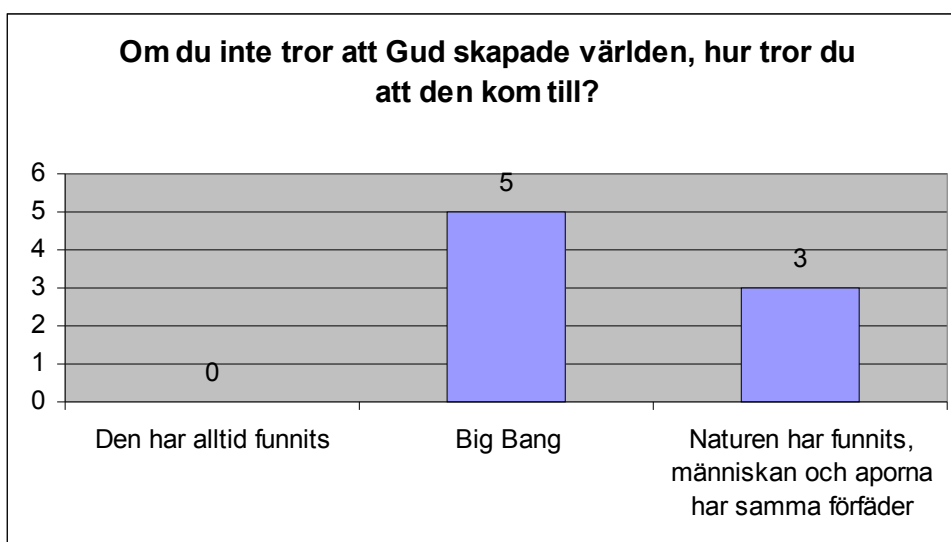
Än en gång har eleven som anser sig vara religiös, behållit sin tro och visar att den eleven anser att Gud har skapat världen. Nu var det 26 elever som svara att Gud inte har skapat världen, samt 8 elever har svarat att Gud kanske har skapat världen, dessa elever fick en uppföljningsfråga angående världens skapelse som var följande: Om du inte tror att Gud skapade världen, hur tror du att den kom till?

Första diagrammet visar vad de 26 tyckte som svarade att Gud inte har skapat världen

Av dem som inte tror att Gud skapade världen är det Big Bang som är den stora vinnaren.

Av de 8 elever som svarade att Gud kanske har skapat världen så svarade de på följande sätt på följdfrågan:

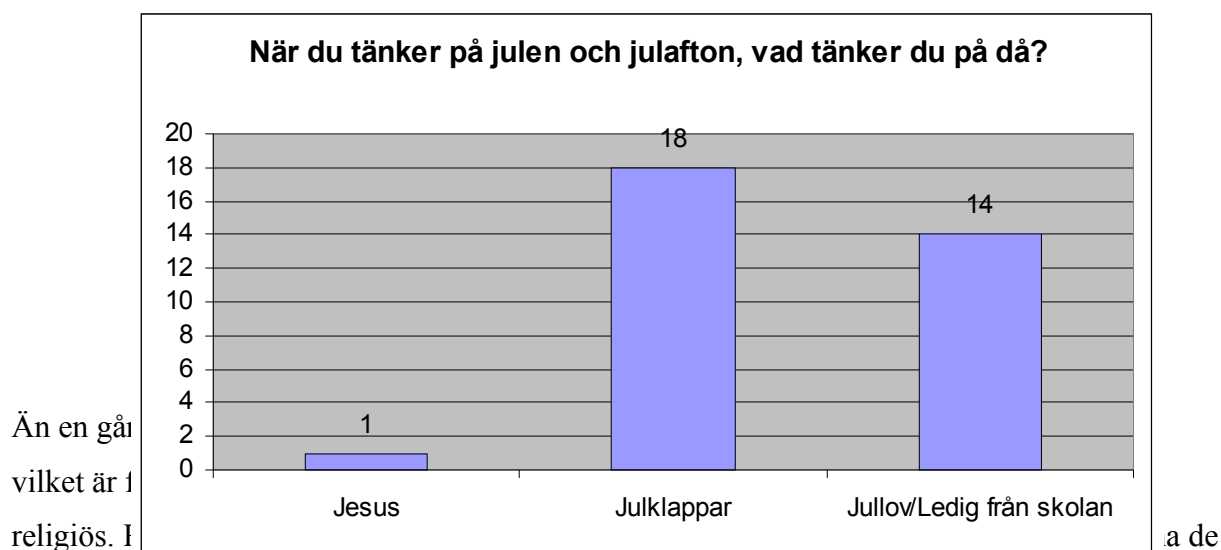

Även av dessa elever är det Big Bang som eleverna anser stämmer mest. I och med dessa svar kan man fundera på hur den svenska skolan undervisar eleverna, vad tar den upp?

Detta första avsnitt är nu avslutat. Nästa del handlar om vad eleverna tänker på när de firar sina högtider som har en religiös historia. Går deras tankar till Jesus som är anledningen till att vi firar dessa högtider, eller går de till det som är viktigt för dem?

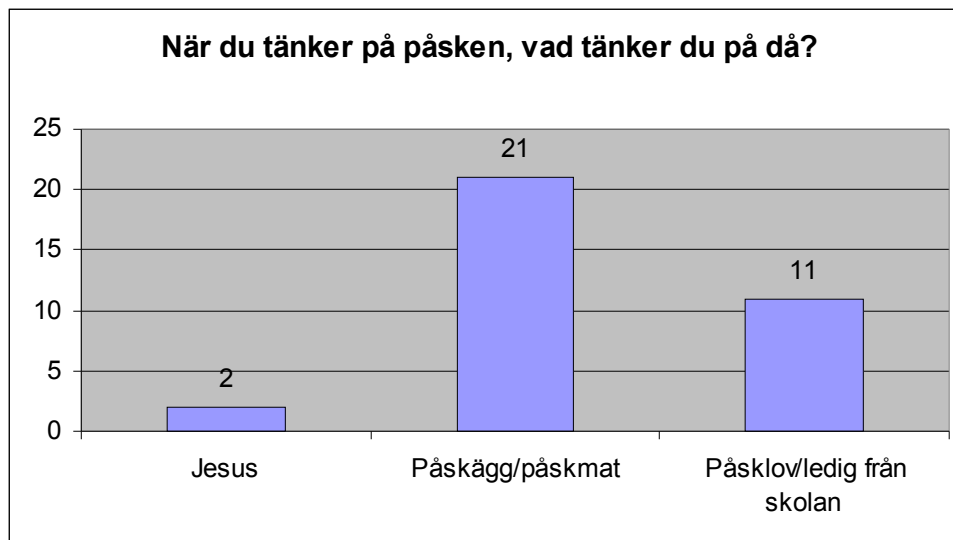
Elevernas syn på påsken och julen

Tanken bakom första frågan var att se vad eleverna tänker på när de firar jul och påsk, dessa högtider som är så viktiga inom den kristna religionen med dess historia med vår kristna grundare Jesus, men vad tänker en tonåring om dessa högtider. Frågan var: När du tänker på julen och julafton, vad tänker du på då?

får, där den första belöningen är julklapparna, nästa belöning är att de är lediga. Dessa svar är väl också lite typiska för en tonåring där de själva är i fokus, och dessa 94 % svarar ju att deras egna belöningar är det viktigaste. Det märkbara är väl att 55 % anser att det viktigaste med julen är julklappar, vilket visar vilket materialistiskt liv och samhälle en tonåring lever i. Det som kan anses lite synd är väl att den egentliga historien och bakgrunden bakom denna högtid glöms bort.

Nästa fråga som är på samma linje handlade om påsken, vilket jag undrade om dess historia kan ha större betydelse där?

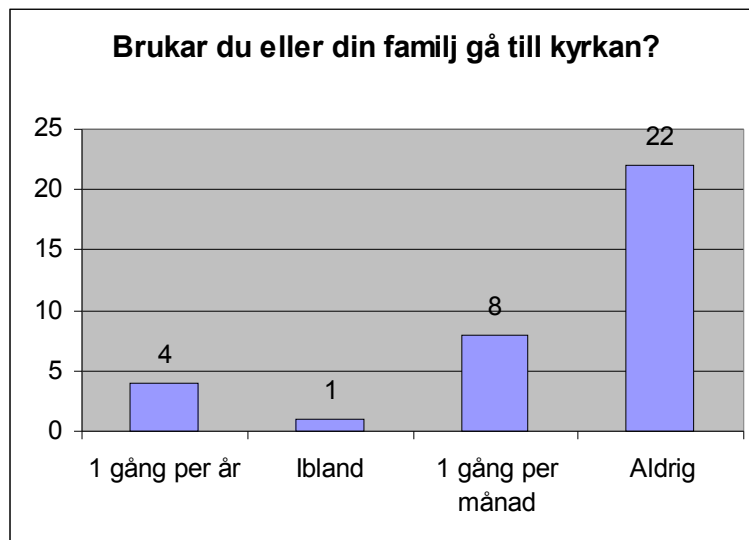

Här är det samma elev som tidigare har påvisat att den är religiös, som relaterar påsken med Jesus, men även en annan elev har svarat att den relaterar påsken till Jesus. Dessa svar påvisar ännu mer att deras egna konkreta belöning, denna gång i form av påskägg och påskmat och ledighet från skolan som de tänker på, hela 94 % relaterar påsken till det. Än en gång så är det de själva som är det viktigaste för dem. Dessa två frågor som handlade om 2 stora kristna högtider, om de relaterade dem till dess historia, och grundare. Men nej, eleverna tänker mer på vad dessa högtider ger dem och anser att deras julklappar och deras påskägg är det viktigaste med dessa högtider. Nästa del är att klargöra vilken relation eleverna har till kyrkan.

Elevernas relation till kyrkan

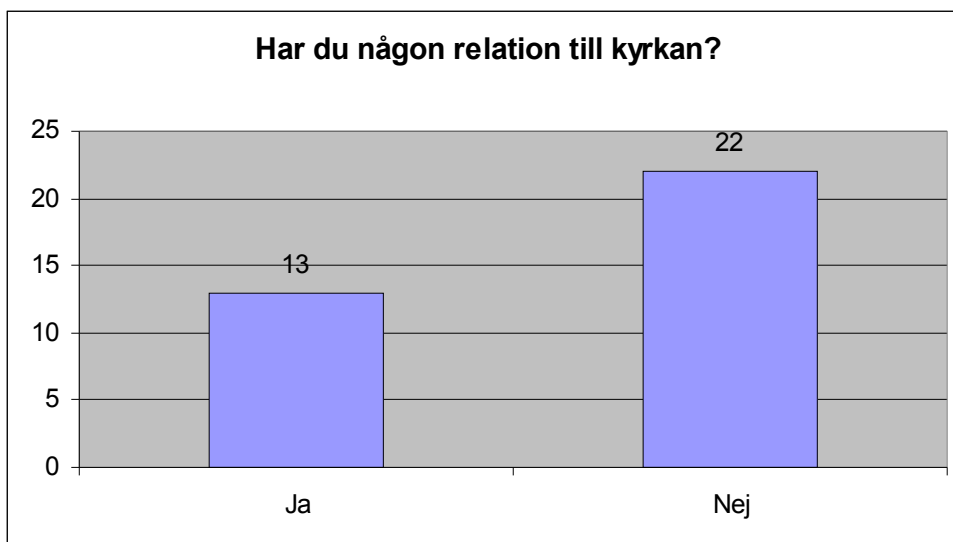
Innan jag gjorde denna undersökning, så trodde jag att fler elever skulle ha en relation till kyrkan i någon form. Dels så skall det sägas att alla dessa elever är vana att vid varje sommaravslutning så firas denna i kyrkan. Eftersom detta är en byskola trodde jag att det är många elever som går i kyrkan till jul eller vid vissa andra högtider, men det skulle visa sig att jag får andra svar.

Första frågan när jag skall klargöra om eleverna har en relation till kyrkan är: Brukar du eller din familj gå till kyrkan?

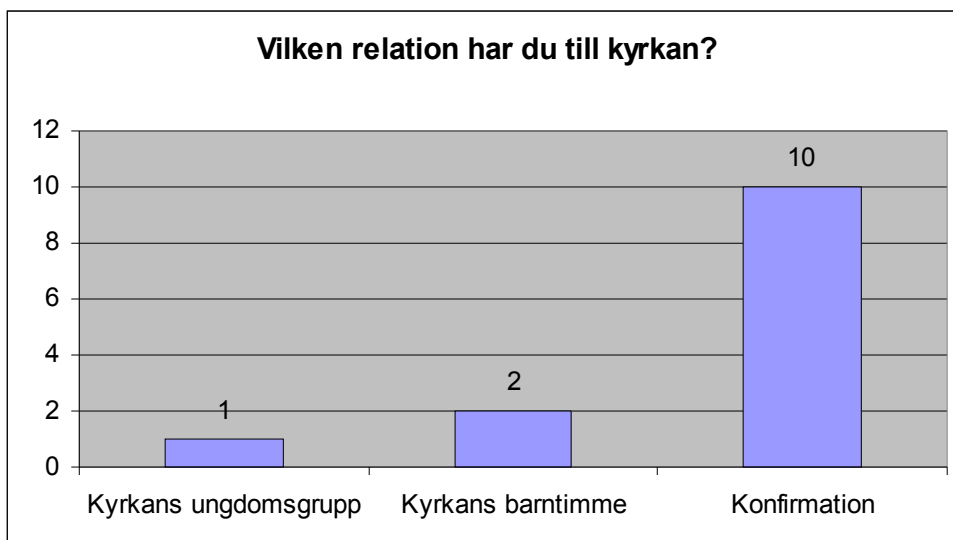
Den elev som har svarat ibland är den elev som tidigare skrivit att den är religiös, så den fortsätter att behålla sin relation till kyrkan. Att 23 % har svarat att de går i kyrkan är som jag trodde, eftersom dessa elever är traditionsbundna, man gör som man alltid har gjort och att gå till kyrkan är ganska vanligt i detta län. Men eftersom eleverna tidigare har svarat att de inte relaterar högtider till kyrkan eller som skrevs i frågan om Jesus, eller att bara 3 % av eleverna har sagt att de tror på Gud skulle jag tro att de flesta av dessa 23 % av eleverna går till kyrkan för att deras föräldrar vill det. Familjen eller föräldrarna försöker inviga deras barn i traditionen att gå till kyrkan, men som det visar så har inte eleverna en religiös tro, i alla fall inte än så länge.

Nästa fråga var: Har du någon relation till kyrkan?

Ett ganska typiskt svar av denna elevgrupp där 37 % av eleverna har en relation till kyrkan och 63 % har inte någon relation till kyrkan.

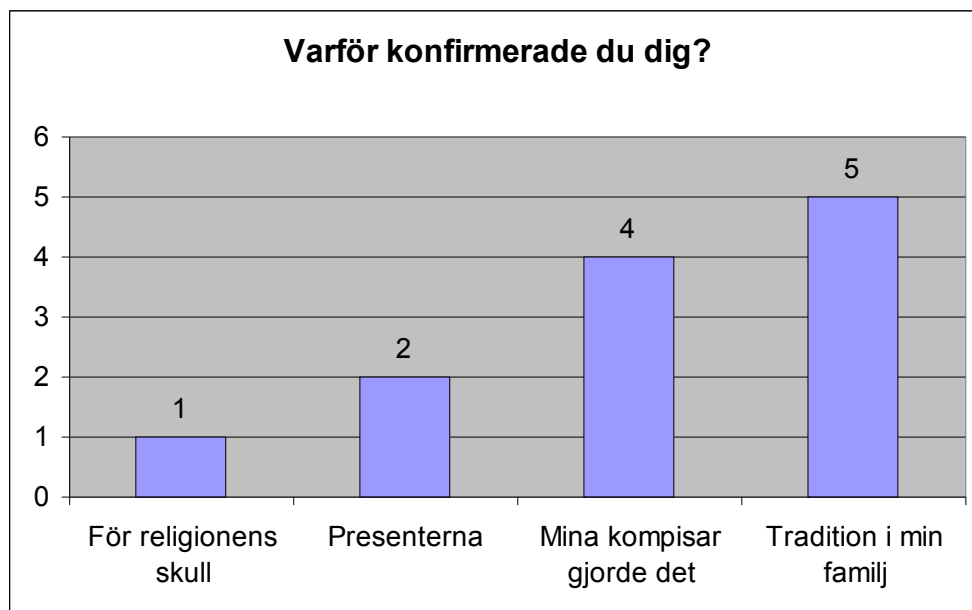
De 37% av eleverna har besvarat en följdfråga om vilken relation de har till kyrkan på följande sätt:

Den elev som deltar i kyrkans ungdomsgrupp är den elev som tidigare har sagt sig vara religiös.

Årskurs 8 elever och konfirmationen

Nästa del i uppsatsen skall visa hur viktig konfirmationsundervisningen och konfirmationen är i dessa elevers liv. Nästa fråga är, har du konfirmerat dig, eller skall du göra det? Här svarade 12 elever ja på den frågan, vilket är 34 %. Dessa svar följer normen, av hur eleverna har svarat på frågeformuläret. Följande frågor svarar på varför 12 elever har valt att konfirmera sig och varför 23 elever har valt att inte konfirmera sig.

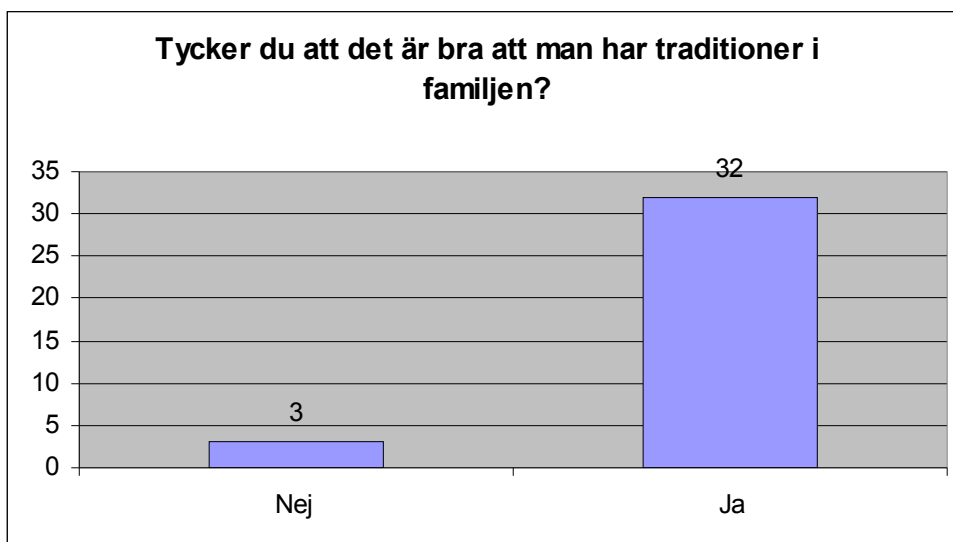

Som vanligt är det den religiöse eleven som har konfirmerat sig för religionens skull. 50 % av eleverna har konfirmerat sig för sin egen vinnings skull, antingen för presenternas eller för att deras kompisar gjorde det, vilket gör att de gör det för sin egen skull. 42 % av eleverna har svarat att de gör det för familjetraditionens skull. Detta innebär att om denna tradition går i arv, kan det också vara så att de 23 % som har sagt att de går till kyrkan med sin familj också kommer att göra det med sin egen familj i framtiden.

Av de 23 elever som inte konfirmerade sig, var det 70 % som sade att de inte ville konfirmera sig, 9 % sade att de inte hade tid, och 21 % sade att de inte ville konfirmera sig för att de inte var religiösa. Det är intressant, med tanke på att vi ju vet att bara 1 av de 12 elever som skulle konfirmera sig har sagt sig vara religiös. Men för övriga 11 elever som konfirmerade sig verkar det inte ha någon betydelse. För dem är traditionen, kompisarna och presenterna viktigare. Nu har vi sett hur eleverna tycker att konfirmationen är viktig, nästa stycke kommer att handla om traditioner.

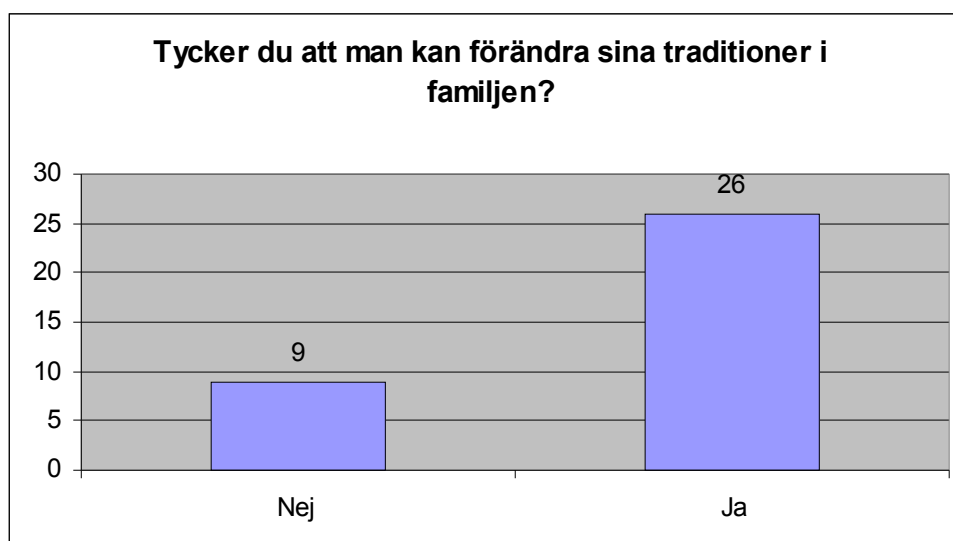
Elevernas tankar om traditioner

Första frågan för att se vad eleverna tycker om traditioner var om de tycker att det är bra att man har traditioner i familjen

Denna fråga är väldigt tydlig, 91 % av eleverna anser att det är bra att man har traditioner, anledningen till att eleverna tyckte om traditionen varierade. Men den största anledningen till att de gillade traditioner, var att de tyckte om traditionerna, de tyckte att det var trevligt och de tyckte att det var tryggt. De elever som inte tyckte att det var bra att man har traditioner ansåg att det blir enformigt.

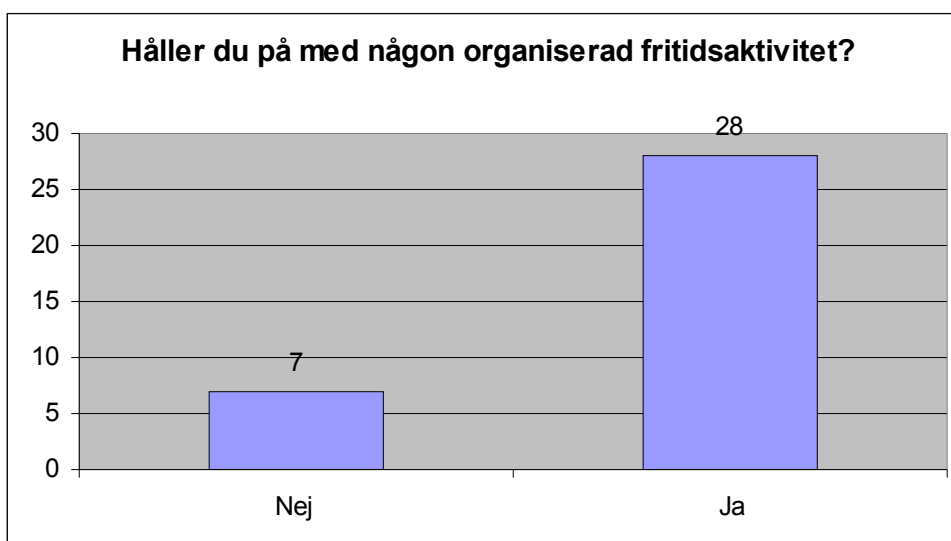
En följdfråga som eleverna fick var om de tyckte att man kunde förändra sina traditioner i familjen.

Det är intressant att trots att 91 % av eleverna i föregående fråga har sagt att de tycker om sina traditioner i familjen för att de är trevliga och trygga, så tycker 74 % av eleverna att man kan förändra dem. En annan del som är intressant är att 9 elever eller 26 % av eleverna har svarat att man inte kan förändra sina traditioner. Detta skulle innebära att de traditioner som eleven växer upp med kommer de att fortsätta med resten av sina liv och därmed föra den vidare till nästa generation. Härmed vet vi att traditioner är viktiga för dessa elever. Nästa stycke handlar om ritualer.

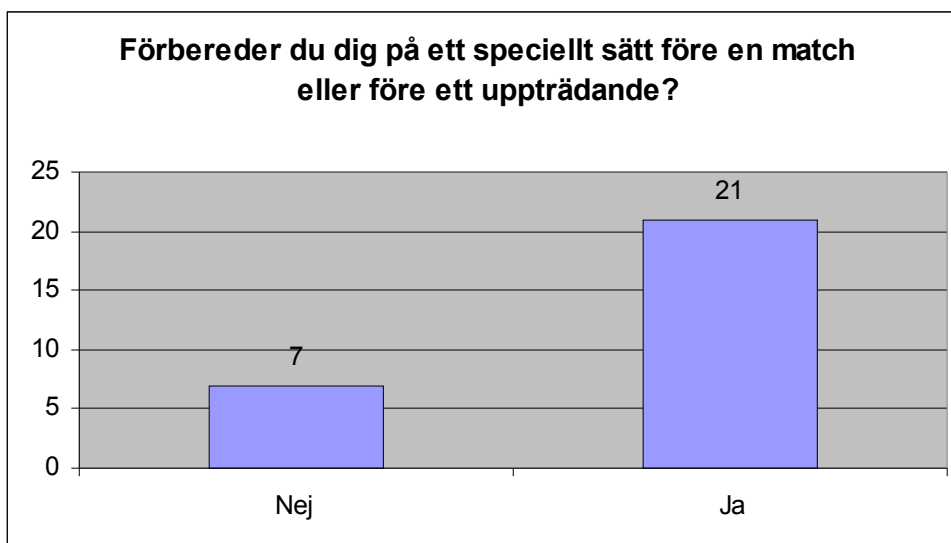
Elevers syn på ritualer

Detta stycke kommer att se närmare på om dessa årskurs-8-elever utför några ritualer i sina liv och hur de utför sina ritualer.

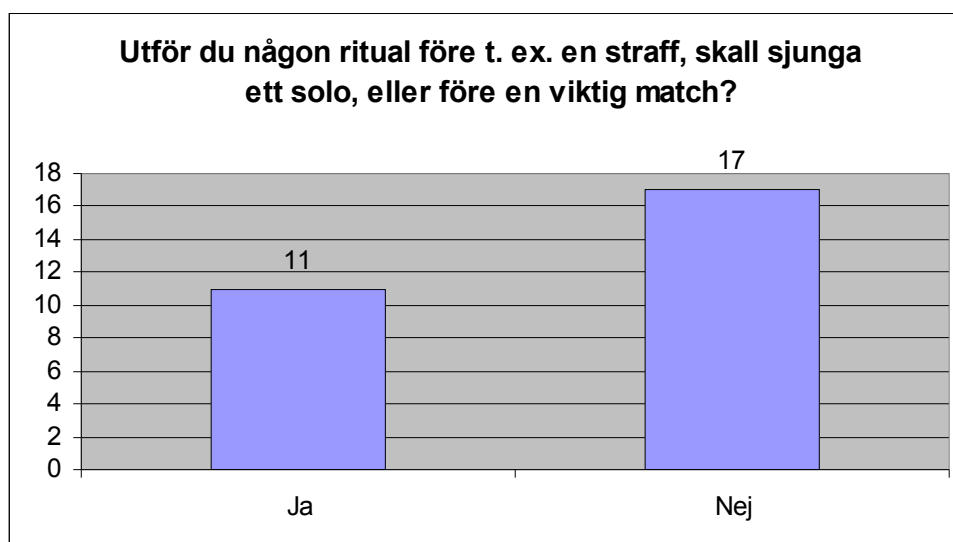
Av dessa 35 elever svarade 28 elever att de håller på med någon organiserad fritidsaktivitet. Av dessa så är det 14 elever som håller på med fotboll, 5 elever musik, 4 elever rider och 5 elever håller på med någon annan organiserad sport.

Nästa fråga handlade om eleverna förbereder sig på ett speciellt sätt före en match, eller före ett viktigt uppträdande?

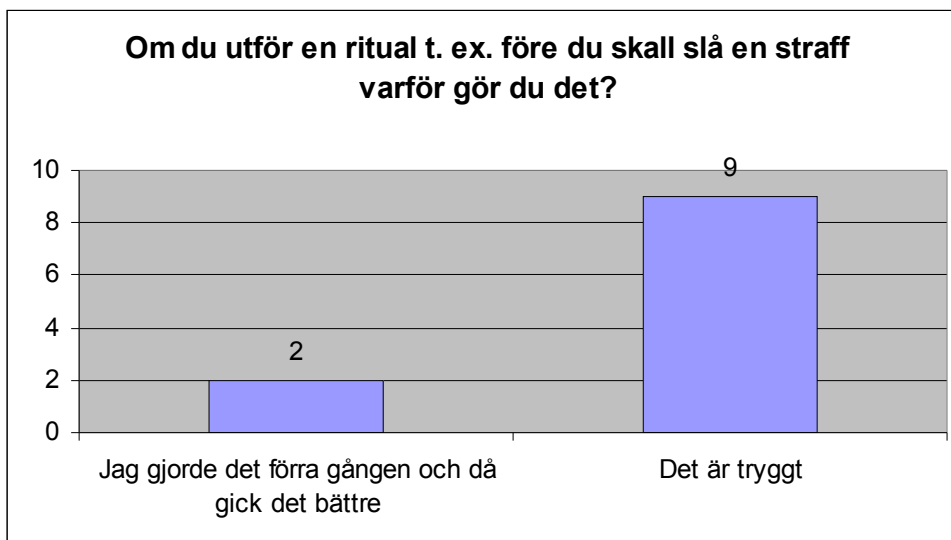

Där svarade 60 % att de förbereder sig på ett speciellt sätt.

Nästa fråga var lite mer specificerad till de 28 elever som håller på med en organiserad fritidsaktivitet, om de utför en ritual före t.ex. en straff, eller om du skall sjunga ett solo, eller före en viktig tävling.

Bara 39 % av eleverna har svarat att de utför en ritual, vilket jag tycker är en liten siffra. Om man tittar närmare på vilka elever som utför en ritual så svarade 82 % av eleverna som spelar fotboll att de utför en ritual, vilket är mer än de andra eleverna som utför en fritidsaktivitet. Nästa steg handlade om att se varför de elever som sade sig utföra en ritual gjorde det.

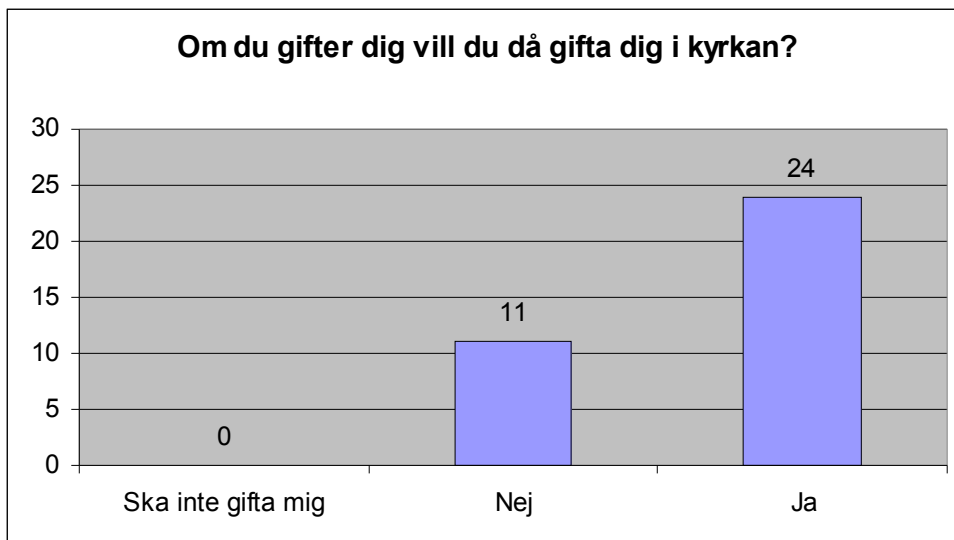
Än en gång så är det tryggheten som eleverna söker, och i detta fall har 82 % svarat att de utför ritualer för att det är tryggt. På samma sätt som eleverna utför ritualer för att det är tryggt så var det ju därför som eleverna tyckte om de traditioner som de hade i familjen.

Nästa fråga var att få lära sig mer om, vad eleverna gjorde för ritualer. Den troende eleven ber till Gud, 2 elever kollar upp i skyn, andra elever tar ett djupt andetag, kollar ner i marken på ett speciellt sätt, visslar tyst, en elev äter inte, en annan elev pratar med asaguden Tor.

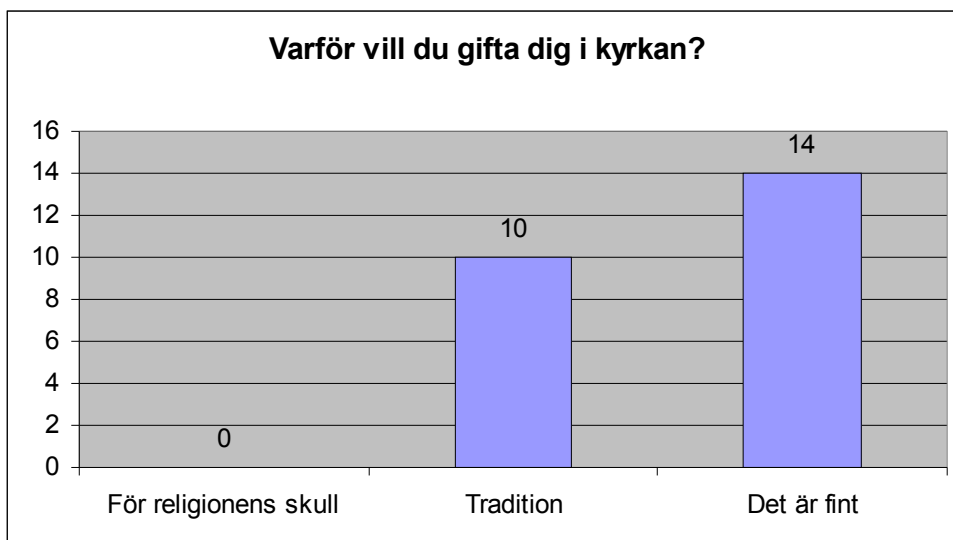
Eleverna gör speciella saker för att uppnå denna trygghet som de behöver för att prestera sitt bästa. Nästa del handlar om kyrkans roll i elevernas liv.

Kyrkans roll i elevernas liv

Nästa del handlar om vilken roll kyrkan har i elevernas liv och för att se hur den hänger ihop med tradition. Första frågan: Om du gifter dig vill du då gifta dig i kyrkan?

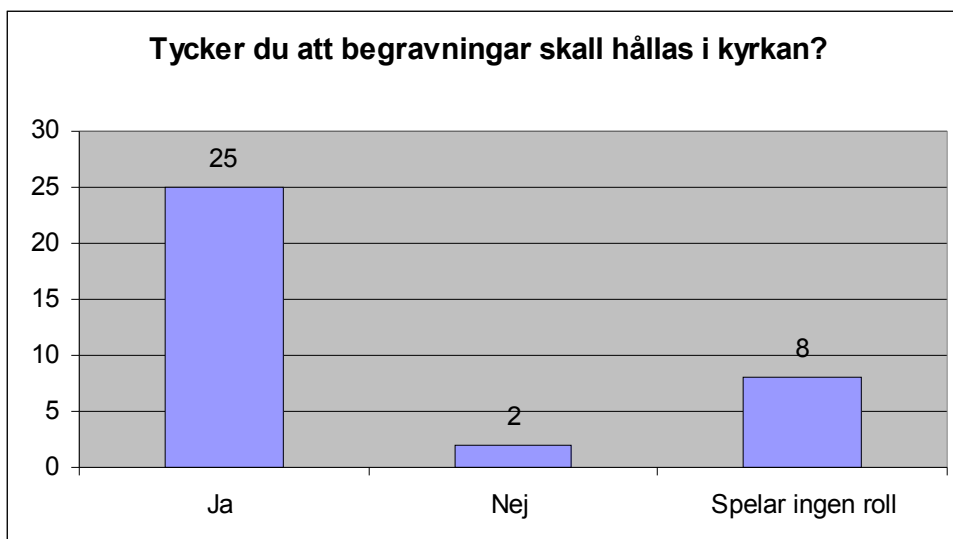

Att hela 69 % av eleverna vill gifta sig i kyrkan är högt, men sen det taktum att taktiskt alla elever vill gifta sig är också mycket intressant. Nästa fråga är varför de vill gifta sig i kyrkan

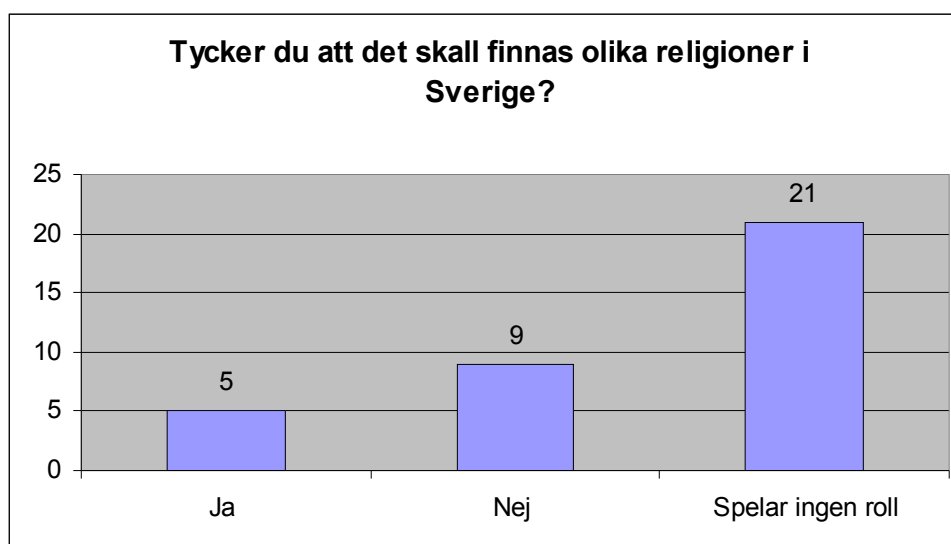
24 elever eller 69 % av eleverna vill gifta sig i kyrkan och av dem så är det 42 % som vill göra det för traditionens skull och 58 % vill gifta sig i kyrkan därför att det är fint. Det som är intressant är att den troende eleven för första gången avviker från sin tro och svarar att den vill gifta sig i kyrkan för traditionens skull.

Nästa fråga är liknande: Tycker du att begravningar skall hållas i kyrkan?

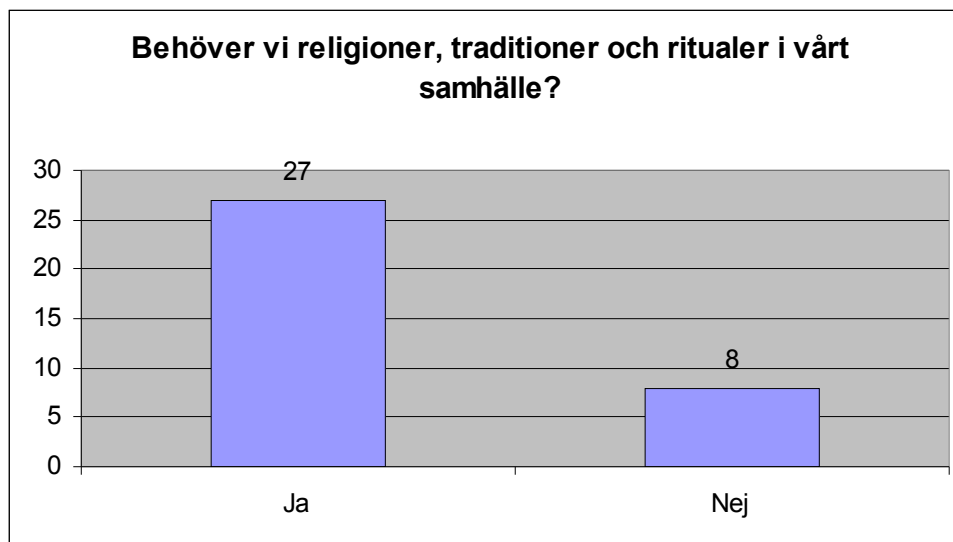

Här är det övervägande del av eleverna eller 71 % som vill att begravningar skall hållas i kyrkan, och bara 6 % av eleverna tycker inte att de skall hållas i kyrkan, 23 % av eleverna tycker inte att det spelar någon roll. Men det som är intressantast med detta är att kyrkan är nästan lika viktig när det gäller begravningar som för bröllop för eleverna. 71 % vill att begravningar skall hållas i kyrkan och 69 % vill gifta sig i kyrkan. Nästa del i frågeformuläret handlar om vad eleverna tycker om religion.

Elevernas syn på religion

Den här frågan visar en ganska stor tolerans bland eleverna där bara 26 % av eleverna inte tycker att det skall finnas olika religioner i Sverige. Sedan hänger väl deras ganska likgiltiga svar med ”att det spelar ingen roll” ihop med att många inte har någon djupare tro.

De som svarade ja på att om det skall finnas religion i Sverige och att de tycker att det skall finnas religioner, traditioner och ritualer gav följande anledningar: De tycker att religionen skapar ordning i samhället, man blir starkare om man har något att tro på, det får en också att må bra och kan ge mening med livet. Eleverna anser också att det är socialt, att man kan träffa andra som har samma tro. Religionen hjälper också de som har syndat, då kan de få förlåtelse. Traditioner är bra för det är mysigt, man får fira jul, man har något att fira och då träffas man och umgås oftare. Det är också kul att fira saker för då blir inte alla dagar lika dana. Ritualer är bra för det kan hjälpa folk.

De som svarade att man inte skall ha religion, tradition och ritualer hade följande argument. Man skall få leva självständigt, religionen styr dig, man kan skada andra när man utövar sin religion. Man kan också bli utanför om man har en religion som inte andra har. Man måste få välja själv, inte bli styrd av andra eller religionen. Man måste få tro på sig själv. Bara vissa behöver religion och tradition och ritualer.

7. Slutledning undersökning

Det genomgående som eleverna tycker om religion, tradition och ritual är att det är tryggt. Det som eleverna söker och som de hittar i sina traditioner och ritualer skapar en trygghet och igenkännande. Eleverna ser att man kan hitta sin trygghet i religion men bara en elev verkar ha

hittat sin trygghet där. Traditioner har en stor roll i elevernas liv, de gör som deras föräldrar gör. Trots att få elever anser sig vara religiösa, så går de i kyrkan med familjen. Detta innebär att de ändå har en egen relation till kyrkan. Sen får man hoppas att kyrkan lyckas att fånga dessa elevers intresse. De har haft 7 skolavslutningar i kyrkan och bär med sig sina egna positiva minnen ifrån det. Förhoppningsvis kan det göra att många elever vill fortsätta att ha stora stunder som bröllop eller begravning i kyrkan för att det är tryggt och att det är tradition.

8. Samband text och undersökning

En stor anledning till att kyrkans roll i Sverige har förändrats är demokratiseringen och förändrad lagstiftning vilket har lett till att kyrkan har blivit en privat angelägenhet. Men det kan ju också vara som Christer Sturmark skriver att ” ”Idag är det en minoritet på tio till femton procent av invånarna i Sverige som bekänner sig som kristna” (Arlebrand, Wallin 2004: 15). Om man ser till min undersökning av elever i årskurs 8 så var det 1 av 35 som sade sig vara kristen, om det skulle stämma så skulle det innebära att siffran hade sjunkit till 3.5%, vilket är en väldigt låg siffra.

Idag har Svenska kyrkan många medlemmar, 80 % av befolkningen, men ändå är det bara 10 % som går på gudstjänsterna. Mina elever har ju en högre siffra här då 23 % har sagt att de går i kyrkan. Arlebrand, Wallin skriver att den lägsta andelen av befolkningen som besöker gudstjänster finns bland dem som bor i storstäder. Detta stämmer ju med mina elever då en hel del av dem trots allt går i kyrkan och de bor på en liten ort (Arlebrand, Wallin 2004: 34).

Håkan Arlebrand och Kerstin Wallin skriver att folk fortsätter av tradition att följa kyrkans ritualer. ”Detta förklarar varför förhållandevis många svenskar fortfarande vill ta del av kyrkans ritualer trots att de förefaller vara ointresserade av det budskap kyrkan predikar” (Arlebrand, Wallin 2004: 35). Detta stämmer också med eleverna, eftersom det var bara en eller 2.8 % av eleverna som sade sig vara religiös. Men ändå så är det 69 % av eleverna som vill gifta sig i kyrkan. Detta är ju än en gång som man vill behålla kyrkan och gifta sig där, men inte för det religiösa budskap som kyrkan och religionen kan förmedla, utan för att det är fint eller för att det är tradition som dessa 69 % angav som orsak till att de ville gifta sig i kyrkan.

”Idag är det minoritet på tio till femton procent av invånarna i Sverige som bekänner sig som kristna” (Arlebrand, Wallin 2004: 15). Om man ser till min undersökning av elever i årskurs 8 så var det 1 av 35 som sade sig vara kristen, vilket är 2.8 %.

Målet med denna uppsats var att redogöra för kristendomens och kyrkans roll förr, nu och i en liten mellansvensk by. Sverige började kristnas på 800-talet, men religion fick inte något fäste förrän på 1000-1100-talet. Från en början var Sverige en del av den katolska kyrkan, men 1593 lyckades Sverige bli evangeliskt-lutherskt med hjälp av Gustav Vasa. När Sverige kristnades hade kyrkan och religionen en stark ställning bland svenskarna. Kyrkan var en central punkt i byn dit man gick för att träffas och med kyrkan kom också mycket makt. Idag har kyrkans makt över människorna i huvudsak försvunnit, men kyrkan har fortfarande en roll i många människors liv. Kyrkan har förändrats som en anpassning till dagens samhälle.

Undersökningen är gjord bland 35 årskurs-8-elever på en högstadieskola i en mellansvensk by. Undersökningen visade att kyrkans roll är viktig för att behålla traditionen. Deras tankar om religion, ritual och tradition är att det är tryggt. De vet att man kan hitta en trygghet i religionen, men bara en elev hade hittat sin trygghet där. Flera av eleverna har konfirmerat sig, men de flesta gör det för presenternas skull. Kyrkans roll i denna mellansvenska by för eleverna i årskurs 8, är typiskt egoistiskt, vilket man kan förstå med tanke på det stadiet de är i sitt liv.

Trots att kyrkan har förlorat sin makt så har den i detta samhälle som eleverna lever i en stark ställning som traditionsbärare. Man följer med sina föräldrar till kyrkan och med detta så håller man traditionen vid liv ännu en generation. Kyrkan har också fortfarande en ganska stark central roll, den har rollen som en samlingsplats. Det händer inte så mycket i byn utan när det händer något i kyrkan så går man dit, inte för det religiösa budskapet utan för traditionen och för de sociala kontakter som kyrkan skapar. Däri ligger kyrkans styrka idag i detta samhälle, att den fortfarande binder ihop samhället, skapar en gemenskap och en trygghet.

9. Käll- och litteraturförteckning

- Arlebrand, Håkan. Wallin, Kerstin. 2004. *Kristen tro idag*, Malmö: Gleerups Utbildning AB.
- Berg, Leif. Husén, Lennart. Skrutkowska, Karin. 1982. *Religion och Liv 2*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Berg, Leif. Husén, Lennart. Skrutkowska, Karin. 1991. *Religion och Liv 3*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Eklund, Stig, Littmarck, Tore. 2003. *Har kyrkan en framtid?* Stockholm: Proprius Förlag.
- Gustafsson, Göran. 2003. *Tro, samfund och samhälle*. Örebro: Libris.
- Hermansson, Magnus. Tidman, Nils-Åke. 1999. *Religionskunskap kompakt*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.
- Holme, Idar Magne, Solvang Bernt Krohn. 1991. *Forskningsmetodik*. Lund: Studentlitteratur.
- Högberg, Ole. Sundqvist, Mats. 2004. *SO Direkt Religion 2*. Stockholm: Bonnier Utbildning AB.
- Sturmark, Christer. 2006. *Tro och vetande 2.0*. Falun: Nya Doxa.
- Tergel, Alf. 1973. *Från Jesus till Moder Teresa*. Stockholm: Verbum.
- Thalén, Peder. 2007. *Ateismens Fall*, Skellefteå: Artos.

Tidskrifter

Sohlberg, Kristina. (2012). Kyrkan delar ut allt mer ekonomiskt bistånd. *Kyrkans Tidning*, (20), 4-5.

Bilaga enkätundersökning

Uppsats

Jag heter Maria Amlén och jag är student på högskolan i Gävle där jag studerar religion.

Just nu håller jag på och skriver en uppsats som handlar om vilken roll religionen har i dagens samhälle. Namnet på uppsatsen är ”Kristendomen och kyrkans roll förr, nu och i en liten mellansvensk by”

Jag ber dig fylla i formuläret som en hjälp i min undersökning.

Namnen på er elever och namnet på skolan kommer inte att vara med i uppsatsen.

Anledningen till att jag vill att ni fyller i namnet är att jag kanske kommer att vilja intervjua vissa av er elever lite mer beroende på hur svaren blir.

Att klargöra årskurs 8 elevers syn på religion, ritual och tradition.

Namn: _____

1. Tycker du att du är religiös?

Ja

Nej

Lite grand

2. Tror du på Gud?

Ja

Nej

Lite grand

3. Tror du att Gud skapade världen?

Ja

Nej

Kanske

4. Om du inte tror att Gud skapade världen, hur tror du att den kom till?

Eget svar _____

Den har alltid funnits Big Bang Naturen har funnits, människan kommer från aporna

5. När du tänker på julen och julafton, vad tänker du på då?

Jesus Julklappar Jullov/Ledig från skolan

6. När du tänker på påsken vad tänker du då på

Jesus Påskägg, påskmat Påsklov/Ledig från skolan

7. Brukar du eller din familj gå till kyrkan?

1 gång per år 1 gång i månaden 1 gång i veckan eget val _____

8. Har du någon relation till kyrkan?

Tex kyrkans barntimme, kyrkis,

Om ja vad då _____

14. Tycker du att man kan förändra sina traditioner i familjen?

Ja Nej

15. Håller du på med någon organiserad fritidsaktivitet? (kan vara sport, musik, eller något annat)

Nej Ja, Vilken/vad _____

16. Om du svarade Ja, brukar du då förbereda dig på ett speciellt sätt före en match eller före en konsert?

Ja Nej

17. Före en viktig match, eller tex en straff eller om du skall sjunga ett solo, gör du då någon ritual?

Ja Nej

18. Om du svarade Ja, varför gör du det?

Det är tryggt

Jag gjorde det förra gången och då gick det bättre

19. Om du svarade Ja, Vad gör du då?

Ber till Gud

Kollar upp i skyn

Annat _____

20. Om du gifter dig vill du gifta dig i kyrkan?

Ja

Nej

Ska inte gifta mig

21. Om Ja, varför då?

Tradition

För religionens skull

Det är fint

22. Tycker du att begravningar skall hållas i kyrkan?

Ja

Nej

Spelar ingen roll

23. Tycker du att det skall finnas olika religioner i Sverige?

Ja

Nej

Spelar ingen roll

24. Behöver vi religioner, traditioner och ritualer i vårt samhälle?

Ja

Nej

25. Förklara hur du tänker i föregående fråga?
